

JASEN BOKO, DIOKLECIJAN. BIOGRAFIJA KONTROVERZNOG RIMSKOG CARA: REFORMATOR ILI PROGONITELJ KRŠĆANA?, ZAGREB: PROFIL, 2016.

Dioklecijan. Biografija kontroverznog rimskog cara: reformator ili progonitelj kršćana? biografsko je djelo o rimskome caru Dioklecijanu, koji je na našim prostorima posebno značajan zbog gradnje palače iz koje će poslije nastati grad Split. Kao i u slučaju mnogih povijesnih ličnosti, oko Dioklecijana postoje kontroverze i razna suprotna stajališta koja se mogu vidjeti u povijesnim izvorima. Neki ga vide kao reformatora koji je uspio spasiti carstvo od propasti, dok ga drugi gledaju kao jednoga od najvećih progonitelja kršćana.

Jasen Boko, autor ove publikacije, književnik je, dramaturg i novinar koji u ovoj knjizi nastoji iznijeti drugi pogled na Dioklecijana, u kojemu je on uspješni vojskovođa i reformator, a ne nasilni progonitelj kršćana. Koristeći se povijesnim izvorima, relevantnim povijesnim informacijama i literaturom, kao i svojim dramaturškim sposobnostima, spontanim stilom pisanja i smislom za humor, Boko opisuje život cara Dioklecijana od uspona na vlast do smrti.

Boko priču započinje detaljno objašnjavajući okolnosti koje su dovele Dioklecijana na vlast, objašnjava kako je rimska vojska u to vrijeme imala veliku važnost jer je praktički birala careve. Carsku stražu dijeli na dvije vrste: pretorijance i domestike. U stilu dramaturga opisuje proročanstvo jedne druidske svećenice koja je Dioklecijanu prorekla da će postati car ako ubije vepa. Autor se bavi i problematikom Aperova ubojstva (čije ime, usput rečeno, na latinskom znači *vepar*) smatrajući da je to dio Dioklecijanova plana da dođe na vlast.

Detaljno su opisani vojni pohodi na koje je Dioklecijan išao sa svojim suvladarima, Galerijem i Maksimilijanom, međutim, Boko se ne osvrće previše na Dioklecijanove reforme. U vezi s time jedino je istaknuo *Edikt o cijenama prodajne robe*, kojim je Dioklecijan oštro osudio lihvaru. U vezi s nasljedstvom i navodnim Dioklecijanovim protivljenjem dolaženju do prijestolja rodbinskim vezama, Boko taj Dioklecijanov potez objašnjava očuvanjem tetrarhijskoga sustava, a ne nedostatkom muškoga nasljednika.

Posebna pozornost u knjizi posvećena je Dioklecijanovoj ulozi u progonima kršćana. Boko smatra da su ti progoni bili motivirani političkim, a ne vjerskim razlozima i da sačuvani povijesni izvori koji su djela kršćanskih pisaca ne mogu biti uzeti kao relevantna literatura za tu temu. On opisuje Dioklecijana kao tradicionalnoga cara, a kršćanstvo je jednostavno iskakalo iz tih okvira. Godine 303. izdan je edikt protiv kršćana, za kojega Boko smatra je Dioklecijanov nevoljki pristanak na progone, jer on nikada nije zagovarao prolijevanje krvi te je čak pružao kršćanima mogućnost da izbjegnu progon tako da prinesu žrtve rimskim bogovima.

Posljedica progona bila je stvaranje kulta konfesora i martira, što Boko zamjećuje i u svome djelu kao primjer navodi, po njemu lažan, kult svetoga Dujma, navodnoga mučenika kojega je Dioklecijan ubio. Poslije je Dioklecijanovo tijelo izbačeno iz njegova mauzoleja u palači kako bi na njegovo mjesto bilo položeno tijelo sv. Dujma i danas se na tome mjestu nalazi katedrala sv. Duje. Prema Boki, Split puno više duguje svomu utemeljitelju Dioklecijanu nego sv. Dujmu.

Jasen Boko, koji po profesiji nije ni povjesničar ni arheolog, vješto je proučio povijesne izvore i analizirajući ih je argumentirao svoje stavove. Na humorističan način, s malo dramtiziranja, svojim jednostavnim stilom pisanja uspijeva zaintrigirati čitatelja ovom dinamičnom i zanimljivom biografijom, kojom je širu javnost upoznao s Dioklecijanom kao sposobnim carem, a ne samo kao okrutnim progoniteljem kršćana.